

Дата: 16.01.23

Клас: 8-А

Укр. мова

Вч. Харенко Ю.А.

Тема: Означено-особові речення

Мета: дати поняття про означено-особові речення, пояснити способи вираження присудка з означено-особових реченнях; формувати вміння впізнавати такі речення, визначати в них головний член та другорядні члени; виховувати патріотичні почуття, повагу до людської індивідуальності; розвивати увагу, логічне мислення, пам'ять.

Хід уроку

Повідомлення теми і мети уроку.

Актуалізація опорних знань

- Відгадайте загадку. З'ясуйте, на дії чи на самому виконавцеві зосереджена увага в реченнях.

Не сиджу, а все стрибаю,

Дерева не полишаю.

Все кручуся, все верчуся.

Все ніяк не вгмонюся.

І банани, й ананаси,

Й інший плід з'їдаю ласо.

Людям – родич я далекий.

Хто ж я? Швидше розкумекай. (Мавпа).

- Визначте граматичні основи та форму вираження головного члена (особу, число, спосіб, час).

Робота з підручником. Опрацювання теоретичного матеріалу (с.64-65).

Залежно від способу вираження та значення головного члена односкладні прості речення поділяють на такі види.

З головним членом у формі				
присудка				підмета
означено-особове	неозначено-особове	узагальнено-особове	безособове	називне
дію виконує конкретна особа (я, ми, ти, ви)	дію виконує невизначена особа (вони, якісь люди)	дія стосується як усіх осіб, так і кожного	дія не має виконавця, не залежить від особи	стверджує наявність предмета, явища
<u>Гляну</u> навколо. <u>Не сумуйте</u> .	<u>Прокладуть</u> нову дорогу.	Чесне діло <u>роби</u> сміло.	У горах легко <u>дихається</u> .	Срібний <u>ліс</u> . <u>Тиша</u> .

Речення, у якому граматична основа складається з одного головного члена, називаємо **односкладним**. Другий головний член односкладному реченню не потрібний, бо його зміст і так зрозумілий.

Наприклад: *Летимо над горами.* У речення можна ввести підмет, але потреби в цьому немає. Особове закінчення **-имо** вказує, що дію виконує 1-ша особа множини (**ми летимо**). Тому це речення повне.

Односкладні речення, як і двоскладні, можуть бути **непоширеними** й **поширеними, повними** й **неповними**. Вони можуть бути частинами складного речення.

Односкладні речення збагачують та урізноманітнюють мовлення. Вони можуть передавати такі відтінки думки й почуття, які неможливо відтворити двоскладними реченнями. Пор.: *Я не сиджу на місці. Мені не сидиться на місці.*

В означено-особових реченнях головний член у формі присудка називає дію, яку виконує конкретна особа. На цю особу (*я, ми, ти, ви*) указує закінчення дієслова-присудка:

1) теперішнього або майбутнього часу дійсного способу: Знаємо правду (1-ша ос. мн.). Дивлюся в очі (1-ша ос. одн.). Знайдете потім (2-га ос. мн.).

2) наказового способу: Ходімо з нами (1-ша ос. мн.). Не сумуй (2-га ос. одн.). Вірте друзям (2-га ос. мн.).

Означено-особові речення часто виражають спонукання: накази, прохання, побажання та заклики. Наприклад: Перевірте роботи. Їх вживаємо в розмовному (діалогі) і художньому стилях мовлення, вони є синонімічними до двоскладних.

Усвідомлення теоретичного матеріалу в процесі практичної роботи

Прочитати. Записати. Визначити граматичну основу речень. З'ясувати спосіб, час, особу дієслів-присудків.

Вірю людині, вірю людині, в розум її в цілім світі єдиний. Гортаємо історії томи. Вслухаємося в тишу на планеті. Люби життя у боротьбі щоденній... Намалюйте свободу м'ятежну, як буряна ніч.

З тв. Л.Забашти.

Дослідження-характеристика

- Знайдіть пестливі слова. Яка їх роль у пісні? Який настрій переданий у пісні? Чим він викликаний? З якою метою дівчата плели вінки? Про що вони мріяли?
- Скориставшись схемою «Способи вираження головного члена означено-особових речень», указати спосіб морфологічного вираження головного члена в означено-особових реченнях.

Заплету віночок,
Заплету шовковий
На щастя, на долю,
На чорнії брови.
Ой пуцу віночок
На биструю воду,
На щастя, на долю,
На милого вроду.
Ой, поплинь, віночку,
Прудко за водою,
На щастя, на долю
Милому зі мною.

Творче конструювання

- Назвіть вид односкладних речень. Свою думку доведіть.

10 умов успішного навчання

1. Не обминайте труднощів.
2. Відкрийте себе самі.
3. Не дозволяйте нікому відвертати вашу увагу під час занять.

4. Плануйте ввечері справи на завтра.
5. У кінці дня підбивайте підсумки, з'ясовуйте причини невиконання запланованого.
6. Не зазубрюйте матеріал, а намагайтесь осмислити його.
7. Учіться чітко формулювати, відстоювати власну точку зору.
8. Працуйте не лише головою, а й руками.
9. Пробуйте свої сили в різноманітних видах діяльності.
- Використовуючи означено-особові односкладні речення, за поданим зразком складіть поради однокласникам на тему: «Щоб стати щасливим, ти маєш...»

(Приклад учениці)

Щоб стати щасливим маєш:

1. По-доброму стався до інших.
2. Завжди будь готовим допомогти людині, яка потребує твого співчуття, поради або допомоги.
3. Будь-яку працю перетворюй на творчість.
4. Пам'ятай, що гроші важлива складова твого життя. Але не головна.
5. Даруй щастя людині, яку любиш. І цілуй її щире ставлення до тебе.
6. Постійно працюй над вдосконаленням власної особистості.
7. Сприймай життя оптимістично.

Систематизація й узагальнення знань, умінь і навичок

Термінологічний диктант (назвіть продовження правил)

- 1) Підмет і присудок – ....
- 2) Речення, граматична основа якого складається з одного головного члена речення....
- 3) Дієслово має два числа – ....
- 4) Дієслово має три способи – ....
- 5) Є такі види односкладних речень з головним членом у формі присудка....
- 6) Дієслово має три часи – ....
- 7) Односкладне речення головний член якого означає дію, яку виконує конкретна особа називається ....
- 8) Головним членом в означено-особових реченнях можуть виступати дієслова у формах: ....

Перевірка:

- 1) Підмет і присудок – *це головні члени речення, (граматична основа).*
- 2) Речення, граматична основа якого складається з одного головного члена речення, *називається односкладним.*
- 3) Дієслово має два числа – *однину і множину.*
- 4) Дієслово має три способи – *дійсний, умовний, наказовий.*
- 5) Є такі види односкладних речень з головним членом у формі присудка: *означено-особові; неозначено-особові; узагальнено-особові; безособові.*
- 6) Дієслово має три часи – *теперішній, минулий, майбутній.*

7) Односкладне речення головний член якого означає дію, яку виконує конкретна особа називається *означено-особовим*.

8) Головним членом в означено-особових реченнях можуть виступати дієслова у формах: 1-ї та 2-ї особи однини і множини теперішнього чи майбутнього часу дійсного способу; 2-ї особи однини й множини називного способу.

Домашнє завдання.

Опрацювати теоретичний матеріал у підручнику на ст.64-65, або за конспектом.

Ст.65, впр. 4 (письмово, виписати односкладні речення).